

Advies wijziging Besluit videoconferentie

Dit document bevat de alternatieve tekst van het origineel. Dit document is bedoeld voor mensen met een visuele beperking, zoals slechtzienden en blinden.

De minister van Justitie en Veiligheid
prof. mr. dr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum: 19 juli 2019

Inhoud van de brief

Geachte heer Grapperhaus,

Bij brief van 12 juni 2019, kenmerk 2614995, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') advies uit te brengen inzake een wijziging van het Besluit videoconferentie (het 'Besluit').

HET BESLUIT

De wijziging van het Besluit strekt ertoe om in het strafproces in meer gevallen de toepassing van videoconferentie mogelijk te maken.

Het gebruik van videoconferentie is in de gevallen genoemd in het huidige artikel 2, eerste lid, onder a tot en met e, van het Besluit videoconferentie categorisch uitgesloten. Volgens de toelichting op het Besluit belemmert dit de verdere ontwikkeling van het instrument van videoconferentie in het strafrecht en dit wordt door de rechtspraak in toenemende mate als bezwaarlijk ervaren. Daarom wordt voorgesteld deze categorische uitzonderingen te laten vervallen.

In de toelichting op het Besluit wordt onder meer gewezen op de evaluatie van een pilot met betrekking tot het gebruik van videoconferentie in de raadkamer gevangenhouding en de meerwaarde daarbij van het 'telehoren' van psychisch gestoorde verdachten. Indien deze verdachten in een Penitentiaal Psychiatrisch Centrum verblijven, kan de gang naar de rechtbank als zeer belastend worden ervaren. Ook kan het vervoer naar de rechtbank het behandeltraject waaraan de verdachte deelneemt in de weg zitten.

Videoconferentie kan volgens de Nota van toelichting ook gewenst zijn bij verdachten van zware delicten, waarbij te denken is aan spreekrechtwaardige (zeden)misdrijven of strafbare feiten waarbij een dodelijk slachtoffer te betreuren is.

De finale beslissing over het gebruik van videoconferentie ligt telkens bij de horende (rechterlijk) ambtenaar. Ziet hij geen aanleiding tot het horen, verhoren of ondervragen per videoconferentie, dan blijft het gebruik daarvan achterwege.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.

ADVIES

1. Algemeen

De Raad blijft bij zijn eerdere opmerkingen over het gebruik van videoconferentie in het strafproces, zoals beschreven in zijn adviezen van 23 augustus 2018 en 23 november 2017. Hierna zal daaruit worden geciteerd.

In het kader van een spoedige berechting is het wenselijk om in ruimere zin van videoconferentie gebruik te kunnen maken. Videoconferentie kan echter niet gezien worden als een volwaardig alternatief voor het verschijnen ter terechtzitting. De persoonlijke verschijning van de verdachte blijft voor de rechter een groot goed. Deze biedt de rechter de gelegenheid om acht te slaan op de verbale en non-verbale manier van communiceren van de verdachte en het biedt de rechter tevens de gelegenheid de verdachte de ruimte en daarmee het gevoel te geven te worden gehoord. Daarbij dient de waarde van het ritueel van de zitting en de uitstraling daarvan op de verdachte en de overige procesdeelnemers niet uit het oog te worden verloren. In die zin dient de videoconferentie te worden gezien als "second best." In het geval het niet, of niet zonder meer, mogelijk is de verdachte in persoon te zien en te horen, kan daarvan gebruik worden gemaakt en vormt videoconferentie een waardevolle aanvulling."

2. Kwetsbare verdachten

In de Nota van toelichting wordt – onder verwijzing naar de evaluatie van de pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding – gewezen op de meerwaarde van het verhoren via videoconferentie van psychische gestoorde verdachten. De Raad merkt op dat de categorie kwetsbare verdachten ruimer is dan enkel de psychische gestoorde verdachten. Hun kwetsbaarheid kan juist een indicatie zijn om ze niet per videoconferentie te horen. Hoewel de finale beslissing over het gebruik van videoconferentie ook ten aanzien van deze verdachten bij de horende (rechterlijk) ambtenaar ligt, beveelt de Raad aan om hieraan in de Nota van toelichting uitdrukkelijk aandacht te besteden.

3. Minderjarigen

Ten aanzien van een deelcategorie van deze kwetsbare verdachten, te weten: de minderjarigen, wordt verwezen naar de inhoud van het Raadsadvies d.d. 23 augustus 2018:

"De Raad pleit voor een gecodificeerde uitsluiting van het gebruik van videoconferentie bij minderjarige verdachten in alle fasen van het strafproces. Deskundigen zijn van oordeel dat het voor een minderjarigen lastig is om via videoconferentie tot een goed gesprek met de rechter te komen. Het daadwerkelijk contact leggen en het creëren van een sfeer teneinde de minderjarige in vrijheid te kunnen laten verklaren, wordt alsdan ernstig bemoeilijkt. Subsidiair geeft de Raad in overweging om in ieder geval bij wet op

te nemen dat het uitgangspunt is dat dergelijke zaken slechts in uitzonderlijke gevallen met gebruikmaking van videoconferentie kunnen worden behandeld. Daarbij wordt gedacht aan zaken waarin de jeugdige bijvoorbeeld niet in staat is om te reizen naar de zittingslocatie, bijvoorbeeld wanneer deze zich bevindt in een gesloten inrichting of er andere dringende beletselen zijn om ter zitting aanwezig zijn. Zaken tegen minderjarigen geschieden achter gesloten deuren. Het is onduidelijk in hoeverre daarmee rekening gehouden is of kan worden bij het horen middels videoconferentie van minderjarige verdachten, maar ook van andere betrokkenen in een strafzaak, zoals bijvoorbeeld slachtoffers of ouders (denk aan beveiligde lijnen, opnameonmogelijkheden e.d.). Ten aanzien van de ouder(s)/voogd van een minderjarige verdachte is bovendien niet duidelijk of zij kunnen voldoen aan hun plicht om aanwezig te zijn door middel van videoconferentie. De Raad geeft in overweging de toelichting op dit punt aan te vullen.”

De Raad handhaaft dit standpunt en verzoekt u dan ook het schrappen van artikel 2 eerste lid, onder a, van het Besluit videoconferentie te heroverwegen.

4. Wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten

Op pagina 4 van de Nota van toelichting wordt expliciet verwezen naar de in het (concept)wetsvoorstel uitbreiding slachtofferrechten geïntroduceerde verschijningsplicht voor personen die zich in voorlopige hechtenis bevinden en die worden verdacht van een ernstig zeden- of geweldsmisdrijf. Daarbij wordt opgemerkt dat het niet logisch voorkomt om videoconferentie in deze situatie toe te passen, tenzij de verschijning van de verdachte niet op andere wijze dan per videoconferentie kan worden bewerkstelligd.

De Raad heeft op 10 september 2018 advies uitgebracht over dit conceptwetsvoorstel en daarin kritische opmerkingen gemaakt over de voorgenomen verschijningsplicht. Nu nog onduidelijk is of de algemene verschijningsplicht er komt en zo ja, in welke vorm, acht de Raad de verwijzing naar het conceptwetsvoorstel prematuur en ongelukkig. De Raad geeft daarom in overweging die verwijzing achterwege te laten.

WERKLAST

De noodzaak om de voor videoconferentie benodigde techniek te actualiseren neemt met dit Besluit toe. Het Besluit heeft daarmee financiële consequenties voor de Rechtspraak. De Raad licht dit hierna toe. Zodra er meer duidelijkheid bestaat over de daaraan verbonden kosten zal de Raad een beroep doen op de daarvoor beschikbare gelden van de Ketencoördinatiegroep Informatievoorziening Strafrechtketen (KIS).

Ten aanzien van de mogelijke werklastgevolgen van een verruimde toepassing van videoconferentie in het strafrecht heeft de Raad heeft in zijn advies van 23 augustus 2018 het volgende overwogen:

“De Raad verwacht dat het gebruik van de videoconferentie in de toekomst zal toenemen. De voorgestelde ruimere mogelijkheden zullen naar verwachting het gebruik van videoconferentie (verder) stimuleren. Niet alleen voor het verhoor van getuigen in het vooronderzoek, maar ook voor het horen van getuigen, spreekgerechtigden en zelfs procespartijen op zitting. In lijn met de aanbevelingen naar aanleiding van de in dit advies genoemde pilot wordt met betrekking tot verdachten verwacht dat de raadkamerprocedures binnen afzienbare tijd bijna volledig via telehoren zullen worden

afgedaan. Mogelijk zal deze lijn ook worden doorgetrokken naar andere bijzondere, kortdurende procedures, zoals rekestten en sommige IRK-zittingen.

De Raad verwijst in dit kader wederom naar de eindevaluatie, waarin de nodige haken en ogen aan videoconferentie in de praktijk zijn beschreven. Gelet op de daarin beschreven haperingen in de apparatuur en techniek en het gebrek aan service, levert het gebruik van videoconferentie de rechtspraak, zonder verbeteringen op dat gebied, meer werk per verhoor of zitting op. Het zal in ieder geval een werklasttoename voor de ondersteuning opleveren, bijvoorbeeld bij het maken van afspraken, het afstemmen van voorwaarden, het leggen van verbindingen etc. De werklastgevolgen kunnen op dit moment nog niet worden geschat.”

Deze eerdere opmerkingen zijn onverkort van kracht. In aanvulling hierop merkt de Raad op dat een financiële investering in de voor videoconferentie benodigde apparatuur noodzakelijk is teneinde te kunnen garanderen dat deze kan worden toegepast naar de actuele stand van de techniek en zonder technische gebreken. Op dit moment moet bij veel gerechten nog worden gewerkt met inadequate en verouderde apparatuur. Daar liggen in technische zin problemen die opgelost moeten worden. In de eindevaluatie pilot telehoren met de raadkamer gevangenhouding worden die problemen eveneens gesignaleerd.

CONCLUSIE

De Raad voor de rechtspraak onderkent het belang van het Besluit. Het Besluit stuit in zijn huidige vorm echter op een aantal bezwaren. De Raad vraagt u daarom om het Besluit op de in dit advies genoemde onderdelen te verduidelijken en aan te passen.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Besluit op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het uiteindelijke Besluit, stelt de Raad het op prijs als hij geïnformeerd wordt over de plaatsing van de definitieve tekst in het Staatsblad.

Hoogachtend,

Henk Naves
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

BIJLAGE: WETSTECHNISCH EN REDACTIONEEL COMMENTAAR

- Op pagina 2 van het Besluit ontbreekt in voetnoot 2 een datum.
- Op pagina 3 zal in de derde alinea bedoeld zijn te verwijzen naar artikel 131a Sv in plaats van naar artikel 131 Sv.